

Jacek Soltys

Politechnika Gdańska
Wydział Architektury
Katedra Urbanistyki i Planowania Regionalnego
jacek.soltys@gmail.com

MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY CZY POWIAT? PROBLEMY PONADGMINNE I Miejsca ICH Rozwiązania

Streszczenie: Miasta, także małe, oddziałują na otoczenie wiejskie w dużej mierze poprzez dojazdy do miast do pracy i usług. Tak powstają tzw. miejskie systemy dzienne. Powiązania systemowe powodują, że ich kształtowaniu towarzyszą problemy, których zasięg przekracza granice gmin lub skala właściwa do ich rozwiązywania przekracza kompetencje jednej gminy. Autor analizuje te problemy oraz możliwe miejsca ich rozwiązywania, porównując planowanie strategiczne rozwoju powiatów i miejskich obszarów funkcjonalnych. Wykazuje też, że najlepszym miejscem rozwiązywania niektórych z tych problemów byłoby planowanie przestrzenne powiatów, nieistniejące w obecnym systemie planowania przestrzennego w Polsce.

Słowa kluczowe: miejski obszar funkcjonalny, dzienny system miejski, planowanie przestrzenne, strategia rozwoju powiatu, zintegrowane inwestycje terytorialne.

Wprowadzenie

Miasta, także małe, oddziałują na otoczenie wiejskie w dużej mierze poprzez dojazdy do miasta do pracy i usług. Tak powstają tzw. miejskie systemy dzienne¹, zbliżone skalą do powiatów. Wielorakie powiązania w funkcjonowaniu i rozwoju tych systemów powodują, że ich kształtowaniu towarzyszą nieraz problemy, czyli trudności w znalezieniu lub wdrożeniu rozwiązań racjonalnych, zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego harmonizujących cele społeczne, ekologiczne i ekonomiczne. Problemy, których zasięg lub skala właściwa dla ich rozwiązania przekracza granice gminy, a skala województwa jest zbyt ogólna, nazwano tu ponadgminnymi. Problemy takie, zwłaszcza przestrzenne, dotyczące kształtowania systemów osadniczych poza obszarami metropolitalnymi (a więc na obszarach zwanych przez autora peryferyjnymi), są przedmiotem analiz w niniejszym artykule. Zwrócono też uwagę na problemy często występujące w ich ramach, a także jako samo-

¹ *Daily urban system* – sformułowanie użyte przez Berry'ego z inspiracji Doxiadis. Niektórzy autorzy źródeł tego sformułowania dopatrują się też w pracy Davisa [Śleszyński, 2003].

istne, takie jak: ochrona środowiska, kształtowanie usług ponadgminnych, systemu transportowego, rejonów turystycznych, wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (OZE).

Niektóre problemy o zasięgu ponadgminnym są rozwiązywane w strategiach rozwoju powiatów². Pojawiły się nowe instrumenty współdziałania: miejskie obszary funkcjonalne (MOF), dla których przewidziano sporządzanie strategii rozwoju i planów zagospodarowania [Koncepcja, 2011] oraz zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT). Rozwiązania te, jako nowe, w niewielkim jeszcze stopniu znalazły odbicie w literaturze [np. Śleszyński, 2013; Obrębalski, 2014].

Celami artykułu są: rozpoznanie i analiza przestrzennych problemów ponadgminnych oraz ocena miejsca i możliwości ich rozwiązywania w ramach stosowanych, możliwych i postulowanych planów i studiów.

Na zastosowane metody składają się ujęcia systemowe oraz analiza przykładowych strategii rozwoju powiatów i strategii MOF. Przykłady dotyczą strategii z województwa pomorskiego dla obszarów, których rdzeniem jest małe miasto.

1. Problemy kształtowania systemu osadniczego

Potrzeba rozwoju osadnictwa na obszarach peryferyjnych wynika z przyrostu ludności i z dążenia do poprawy warunków mieszkaniowych, w tym uzyskiwania samodzielnych mieszkań przez nowe gospodarstwa domowe (także na terenach, na których ludności ubywa). Natomiast problem lokalizacji zabudowy mieszkaniowej (z uwzględnieniem dostępu do miejsc pracy i usług) obecnie nie istnieje, ponieważ:

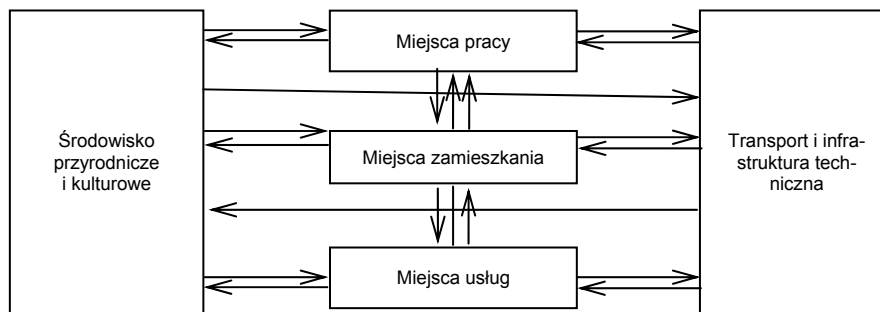
- powszechność motoryzacji umożliwia dojazdy, a wielkość domów – zamieszkiwanie rodzin wielopokoleniowych; występuje też rozbudowa lub budowa na działce rodziny,
- tereny wyznaczone w planach miejscowych nieraz znacznie przekraczają zapotrzebowanie,
- prawo i sposób jego stosowania pozwalają na dużą swobodę zabudowy bez planów miejscowych.

Prawdopodobna jest kontynuacja obecnego modelu (suburbanizacja i rozproszony rozwój) także przy wzroście liczby miejsc pracy w miastach. Model ten ma swoje wady: praca dwóch osób nieraz wymaga dwóch samochodów, dzieci i młodzież mają dłuższe dojazdy do szkół i utrudniony kontakt z rówieśnikami, droższa jest infrastruktura, jej funkcjonowanie, dowozy do szkół. Może to skłaniać do szukania miejsca zamieszkania dogodnego ze względu na dostęp do pracy i usług różnych poziomów. Miejscem takim jest miasto. Inny możliwy model to równoległy rozwój także niewielkiej liczby osiedli o najlepszych warunkach. Problemy mogą wystąpić przy szukaniu najlepszego sposobu realizacji tego modelu przy uwzględnianiu całokształtu uwarunkowań jak na rys. 1, np. na obszarach o silnych uwarunkowaniach przyrodniczych.

Z zasad rozwoju zrównoważonego wynika, że rozpoznając **uwarunkowania przyrodnicze**, należy uwzględnić wiele cech środowiska przyrodniczego we wzajemnych relacjach. Według Zatorskiej-Sadurskiej [1993] przedmiotem ocen powinny być:

² To sformułowanie zdaniem autora jest nieprawidłowe, choć zawarte w ustawie [Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju]. Strategia nie jest bowiem planem przedmiotowym, lecz planem działania. Poprawnie byłoby: *strategia wspomagania rozwoju, zarządzania rozwojem*.

- stan zanieczyszczeń, naruszeń, zakłóceń i degradacji,
- potencjały przyrodnicze,
- model przestrzennego funkcjonowania przyrody wraz z analizą zgodności z nim form użytkowana przestrzeni,
- wrażliwość przyrodnicza jako wskaźnik potencjalnej reakcji na bodźce określonych oddziaływań antropogenicznych rzutu na stabilność, zagrożenia i kierunki zmian.

Rys. 1. Uwarunkowania kształtowania miejskich systemów dziennych

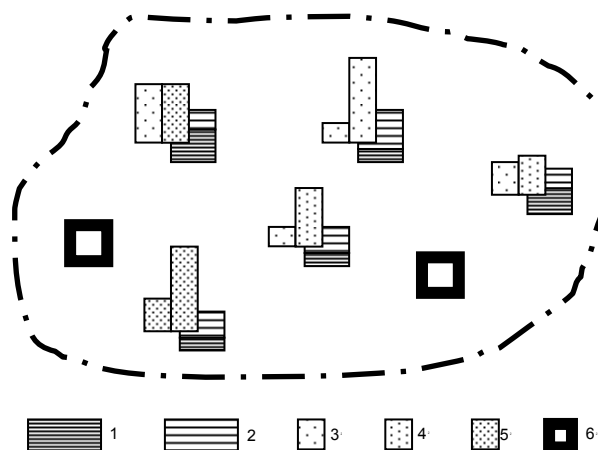
Przewoźniak [1991] klasyfikuje potencjały środowiska jako: zasobowo-użytkowy (wśród 7 potencjałów częściowych wymieniając m. in. transurbacyjny – przydatność do zabudowy), samoregulacyjno-odpornościowy i percepcyjno-behawioralny (zdolność do oddziaływania na zmysły i zachowania człowieka). Oceny cząstkowe mogą służyć diagnozie możliwych sytuacji konfliktowych na tle lokalizacji zagospodarowania i działalności [Zatorska-Sadurska, 1993]. W ujęciu systemowym istotne jest analizowanie stref przejścia scalających poszczególne geokomponenty oraz powiązań dynamicznych, które powodują, że „zakłócenie dowolnego komponentu, a tym samym procesu, w skład którego wchodzi, może pociągać za sobą zmianę pozostałych składowych oraz całego układu” [Marciniak, 2010, s. 230]. Szczególne znaczenie ma analiza rodzaju i rozmieszczenia źródeł antropopresji w relacji do obszarów ważnych ze względu na wartość lub położenie oraz wrażliwych na dany rodzaj antropopresji, a także przestrzeni łączących je, w powiązaniu z oceną zdolności przenoszenia oddziaływań (np.: zanieczyszczanie powietrza, wód, naruszanie stosunków wodnych, powiązań ekologicznych). Dla analizy przyszłych problemów istotne jest prognozowanie (np. metodą scenariuszy) możliwych przyszłych źródeł antropopresji wynikających z uruchomienia procesu zagospodarowania napędzanego przez prawidłowości i mechanizmy społeczno-gospodarcze.

Dla potrzeb planowania przestrzennego harmonizującego przyrodę i gospodarkę Chmielewski [2001] proponuje sekwencję 6 ekologiczno-krajobrazowych metod diagnostycznych. Za wariant minimum uznaje sekwencję 3 metod, wśród których przestrzenna analiza stosunków ekologicznych prowadzi do opracowania modelu funkcjonowania przyrody określającego m.in. strefy, płaty, węzły, korytarze i bariery ekologiczne, rejony ekologicznego zasilania obszarów przekształconych, a także rodzaj, ośrodki i kierunki antropopresji. Model taki ułatwia harmonizację układu antropogenicznego z przyrodniczym. Wskazana skala analizy 1:50 000 lub 1:25 000 oznacza, że będzie ona miała przeważnie charakter ponadgminny.

Wartości kulturowe, w tym fizjonomii krajobrazu, rozpoznawane są głównie w skali lokalnej, ale niektóre sytuacje wymagają ujęć przekraczających granice gmin ze względu na rozległe widoki (np. w makrownętrzach krajobrazowych) i układ jednostek architektoniczno-krajobrazowych.

Na zasięg problemów rzutują też **uwarunkowania techniczno-ekonomiczne**, czasem powiązane z przyrodniczymi, jak np. w systemach odprowadzania i oczyszczania ścieków. Ich projektowanie uwzględniać musi obecne i przyszłe rozmieszczenie ludności i zagospodarowania, układy zlewni, wody płynące jako możliwe odbiorniki ścieków i ich chłonność. Zadanie to, będące w kompetencji gmin, nieraz wymaga szerszej skali w fazie analitycznej. Czasem układ międzygminny pozwala na bardziej racjonalne rozwiązania, wymagające wówczas współdziałania.

Niektóre ograniczenia mają charakter progów – ograniczeń rozbudowy układu lub jednostki osadniczej, których pokonanie wiąże się z dodatkowymi nakładami, często nieproporcjonalnie wysokimi w stosunku do uzyskiwanych efektów lub z innymi konsekwencjami – zwanymi odpowiednio kosztami progowymi lub konsekwencjami przekraczania progów [Kozłowski, 1981]. Koszty i efektywność ich przekraczania pozwala oceniać **analiza progowa** sformułowana przez Malisza i rozwijana przez Kozłowskiego. Jej zastosowanie w praktyce planistycznej w Polsce jest obecnie niewielkie. Analiza progowa rozwijana w latach 70. dotyczyła głównie terenów osiedleńczych. Malisz [1972] wskazał zastosowanie analizy progowej w planowaniu regionalnym do określania progów rozwoju poszczególnych miast i kosztów ich przekraczania. Analogicznie można analizować wysokość i efektywność nakładów na przekraczanie progów rozwoju jednostek wiejskich lub ich zespołów o wspólnej infrastrukturze (rys. 2) jako element waloryzacji przestrzeni oraz podstawę ustalania kolejności realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych [Sołtys, 2008].

Przyrost liczby mieszkańców w ramach: 1 – I prog, 2 – II prog (1 mm wysokości słupka – 100 mieszkańców). Koszty progowe (1 mm wysokości słupka – 50 tys. zł) i efektywność przekraczania progów w zł na 1 mieszkańca: 3 – wysoka (poniżej 500), 4 – umiarkowana (500-1000), 5 – niska (pow. 1000), 6 – jednostki posiadające bariery (brak możliwości) wzrostu.

Rys. 2. Progowe uwarunkowania rozwoju jednostek osadniczych

Źródło: Sołtys [2008].

Najdogodniejszym miejscem terenów inwestycyjnych w powiecie jest często miasto powiatowe. Czasem rozmieszczenie ludności uzasadnia poszukiwanie innych lokalizacji. Jest to kolejny przykład problemu ponadgminnego.

Pojawia się problem lokalizacji **usług ponadlokalnych** (np. szkół ponadgimnazjalnych), gdy są one lub mogą być nie tylko w mieście powiatowym, ale i w innych miastach (wyjątkowo w dużych wsiach). Uzasadnione są tu analizy obecnego i prognozowanego rozmieszczenia użytkowników oraz czasów dojazdu. Problem dotyczy nie tylko tworzenia nowych, ale i uwarunkowań likwidacji istniejących usług, np. ze względu na niż demograficzny, koszty.

Częścią problemu kształtowania systemów osadniczych jest projektowanie **systemu transportowego**, w tym transportu publicznego. Jest to też oczywiste samoistne zagadnienie ponadgminne, wymagające współdziałania podmiotów różnych poziomów zarządzających drogami i kolejami.

Rozwiązywanie problemów kształtowania systemu osadniczego wymaga zatem dokonywania wyborów wielokryterialnych, uwzględniających:

- przydatność do zamieszkania i zabudowy,
- ograniczenia ekologiczne,
- efektywność i wysokość kosztów przekraczania progów i ich rozkład w czasie,
- dostępność miejsc pracy i usług różnych poziomów (zwłaszcza szkół) oraz sieci transportu (w tym transportu publicznego).

2. Inne problemy ponadgminne

Zależności i problemy, podobne jak w kształtowaniu systemów osadniczych, występują i w przypadku **rejonów turystycznych**. Szczególnie silnie warunkujące są tu cechy przyrodnicze decydujące o atrakcyjności turystycznej, ale i o ograniczeniach dla użytkowania i zagospodarowania turystycznego, nieraz rozległych. Cechy przyrodnicze rzutują też na rozległość i formę układów zagospodarowania (np. pasmowe układy wzdłuż brzegu morza, dolin górskich, zespołów jezior). Tradycje planowania przestrzennego rejonów turystycznych są w Polsce duże, lecz odległe w czasie [np. Walicki i Rząd-Górnicki, 1971; Kosiński, 1981]. Za ponownym planowaniem, przynajmniej studialnym, większych obszarów turystycznych przemawia nie tylko uwzględnianie uwarunkowań środowiskowych, ale też powiązań technicznych i funkcjonalnych oraz uwzględnianie mechanizmów rządzących rozwojem zagospodarowania, prowadzących nieraz do sytuacji konfliktowych.

Problemy o różnym zasięgu napotyka **ochrona środowiska przyrodniczego**, nie tylko w związku z kształtowaniem systemów osadniczych i turystycznych. Ponadgminne skale planowania przestrzennego systemów przyrodniczych i potrzebę wzmocnienia roli powiatu w ich kreowaniu podkreśla Raszka [2007].

Ponadgminnego spojrzenia wymagają niektóre aspekty **gospodarowania energią**. Jasiulewicz i Janiszewska [2013] analizują warunki rozwoju elektrociepłowni wykorzystujących lokalną biomasę. Ich lokalizacja wiąże się z zapotrzebowaniem na ciepło, a więc z siecią osadniczą małych i średnich miast, czasem dużych wsi. Musi też uwzględnić rozmieszczenie źródeł biomasy ze względu na koszty transportu. Analizy ponadgminne są

zasadne i dla innych OZE (wiatr, słońce), zwłaszcza w powiązaniu z energetyką prosumencką i zwiększaniem samowystarczalności energetycznej.

Powyższe rozważania bazują w dużym stopniu na ujęciu systemowym i podejściu zwanym *comprehensive rationalistic planning* [Faludi, 1973], od których zaczęto odchodzić już w latach 80. [Faludi, 1986]. W Polsce z kolei wraz z likwidacją powiatów w 1975 r. zanikło planowanie przestrzeni w skali pomiędzy gminą a województwem, a zmiana ustroju w 1989 r. przyniosła niechęć do planowania i jego ograniczanie do niezbędnego minimum. Dlatego wskazane problemy wydawać się mogą zbyt teoretyczne. Część z nich może jednak wystąpić w niektórych sytuacjach, zwłaszcza przy rzetelnym traktowaniu zasad rozwoju zrównoważonego, z których wnioski do planowania w gminach [Sołtys, 2008] w dużym stopniu dotyczą i szerszych skal (np. stosowania ujęć systemowych, scenariuszy).

3. Miejsca i możliwości rozwiązywania problemów

Miejscem rozwiązywania zaprezentowanych problemów może być studium lub plan mający swój podmiot oraz przełożenie na kompetencje wdrożeniowe. W tabeli 1 zestawiono skale rozwiązywania problemów właściwe ze względów merytorycznych i kompetencyjnych.

Tabela 1. Skale rozwiązywania problemów

Problematyka	Skala właściwa ze względów	
	merytorycznych	kompetencyjnych
Ochrona środowiska przyrodniczego	> G	G P W
Kształtowanie systemu osadniczego w tym: usług ponadgminnych	G > G P	G W G P W
Kształtowanie systemu transportowego	G P W	G P W
Kształtowanie systemów odprowadzania ścieków	G > G	G
Kształtowanie rejonów turystycznych	G > G	G
Gospodarowanie energią, w tym wykorzystywanie OZE	G > G W	G P W

G – gminna, > G – ponadgminna, P – powiatowa, W – wojewódzka

W strategiach rozwoju powiatów podmiotem planu są władze powiatu, a przedmiotem – ich działania. Z kompetencji powiatu wynika, że spośród analizowanych tu problemów są to głównie te dotyczące dróg powiatowych i niektórych usług publicznych (szkół ponadgimnazjalnych, szpitali, placówek opieki). Strategie często obejmują całość zagadnień rozwoju, ujmując też działania spoza kompetencji powiatu, np. jako ich wspieranie [*Partnerska strategia...*, 2006], rekomendacje dla gmin [*Strategia...*, 2014] lub wskazując wykonawców [Jabłonowska i Pacuła, 2007]. Większość problemów sygnalizowanych w punktach 3 i 4 jest poza polem tych strategii nie z powodu kompetencji, lecz niedostrzegania problemów, które widoczne są dopiero w kompleksowych analizach przestrzennych i prognozowaniu scenariuszowym.

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju (KPZK) wprowadziła pojęcie obszarów funkcjonalnych [*Koncepcja...*, 2011], m.in. miejskie obszary funkcjonalne (MOF): ośrodków wojewódzkich, regionalnych, subregionalnych (ponad 50 tys. ludności) i lokalnych. Definicja MOF i wynikające z niej kryteria delimitacji [Śleszyński, 2014] powodują, że MOF ośrodków subregionalnych obejmują nieraz tylko części po-

wiatów i miejskich systemów dziennych. Tylko niektóre problemy omawiane w punktach 1 i 2 mogą być rozwiązane w tych zasięgach.

Strategie sporządzane są dla MOF głównie pod kątem pozyskania środków UE, a więc przeważnie jako strategie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) przewidzianych dla MOF miast wojewódzkich, a dla miast regionalnych i subregionalnych zależnie od decyzji władz województwa [*Zasady...*, 2013]. Rdzeniami MOF są zatem miasta duże i średnie. Wyjątkowo w województwie pomorskim rdzeniami MOF są dwa miasta małe, czyli o zaludnieniu poniżej 20 tys.: Bytów jako ośrodek uznany w PZPW za potencjalny ośrodek regionalny³ II rzędu [Pankau (red.), 2010] i Człuchów – jako współtworzący MOF Chojnic-Człuchowa [www 2]. Zintegrowane Porozumienia Terytorialne (ZPT) dla tych MOF i 5 innych parafowano w lipcu 2014 r. Negocjacje w sprawie planowanych przedsięwzięć zdaniem marszałka województwa były trudne, ponieważ początkowo samorządy niemal wszystkie środki chciały przeznaczyć na modernizację dróg lokalnych. Władze województwa preferowały inne projekty, np. w zakresie profilaktyki zdrowotnej, OZE, podniesienia kwalifikacji zawodowych [www 1].

W MOF Chojnic-Człuchowa i Bytowa większość uzgodnionych przedsięwzięć służyć będzie wielu gminom, a nawet całemu powiatowi lub jeszcze większemu obszarowi (rozwój bazy lecznictwa i opieki, węzły integracyjne, infrastruktura do odzysku odpadów). Są też przedsięwzięcia będące zbiorami przedsięwzięć lokalnych: upowszechnienie edukacji przedszkolnej, poprawa efektywności energetycznej (termomodernizacja, wymiana źródeł ciepła). Do programowania większości przedsięwzięć nie były potrzebne analizy przestrzenne. Wymagało ich *Retencjonowanie wód opadowych* oraz *Zrównoważone, edukacyjne i turystyczne udostępnienie jezior lobeliowych*, ale oba przedsięwzięcia mieszczą się w jednej gminie [www 2]. Szerszy zakres przestrzenny obejmował niezaakceptowany projekt *Pełnozakresowa koncepcja ochrony rzek i jezior w MOF* zawarty w projekcie Sektorowego Planu [2014].

Nie są sporządzane plany zagospodarowania MOF, choć przewiduje je *Koncepcja...* [2011]. Bardziej zasadne od nich ze względu na niewielki zasięg wielu MOF byłyby analizy i studia przestrzenne dla powiatu jako narzędzia rozwiązywania problemów wymienionych w punktach 1 i 2 oraz podbudowa strategii powiatów lub MOF. Na brak ich sporządzania wpływa zapewne brak świadomości potrzeby, ale świadomość ta nie zrodzi się bez takich analiz.

Zdaniem autora najbardziej właściwym miejscem rozwiązywania przestrzennych problemów ponadgminnych byłyby obecnie nieistniejące plany zagospodarowania przestrzennego powiatów. Niechęć do planowania przestrzennego (postrzeganego jako utrudnienie inwestowania) każe uznać wprowadzenie takich planów za bardzo mało prawdopodobne.

Podsumowanie

Istnieją problemy przestrzenne między- i ponadgminne, dla których wojewódzka skala rozwiązywania jest zbyt ogólna. Dotyczą one m.in. ochrony środowiska przyrodniczego i dostosowywania zagospodarowania do jego struktury (zróżnicowanych wartości

³ W *Strategii...* [2012] określony jako subregionalny.

użytkowych i ekologicznych, odporności i przewodności), uwzględniania ograniczeń progowych w racjonalizacji rozwoju osadnictwa, projektowania rejonów turystycznych i infrastruktury, wykorzystywania OZE.

Niektóre problemy wydawać się mogą zbyt teoretyczne, co wynikać może z niedostatku ich świadomości powodowanego brakiem odpowiednich analiz. Za ich sporządzeniem w niżej proponowanych ramach przemawia m.in. uwzględnianie zasad rozwoju zrównoważonego. Zasadne jest sporządzanie planów zagospodarowania MOF równoległe z ich strategiami. Ze względu na zaawansowanie prac nad strategiami MOF dotyczyć to może ich aktualizacji oraz strategii jeszcze nie sporządzanych, w tym dla MOF lokalnych. Alternatywą dla tych planów lub uzupełnieniem i głównym narzędziem rozpoznawania i rozwiązywania omawianych problemów na obszarach, na których nie wyznaczono MOF, mogą być analizy i studia przestrzenne dla powiatów jako podbudowa ich strategii. Dla niektórych problemów zasięg wielu MOF jest niewystarczający.

Od dawna toczą się dyskusje nad zmianami systemu planowania przestrzennego w Polsce. Warto podjąć w nich kwestię wprowadzenia planowania przestrzennego powiatów, choć jest ono mało prawdopodobne. Z pewnością natomiast należy wprowadzić takie zmiany, aby problemy typu tu zasygnalizowanego były dostrzegane, a następnie rozwiązywane.

Literatura

- Chmielewski T.J. (2001), *System planowania przestrzennego harmonizującego przyrodę i gospodarkę*, Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej, Lublin.
- Sektorowy plan działań: Chojnicko-Człuchowski MOF: Środowisko przyrodnicze i infrastruktura komunalna: Projekt do konsultacji społecznych* (2014), Lider Projekt Sp. z o.o.
- Faludi A. (1973), *Planning Theory*, Pergamon Press, Oxford.
- Faludi A. (1986), *Critical Rationalism and Planning Methodology*, Pion Limited, London.
- Jabłonowska W., Pacuła A. (2007), *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu bytowskiego w latach 2007-2015*, Bytów.
- Jasiulewicz M., Janiszewska D. (2013), *Rola małych miast w kształtowaniu rozproszonej sieci energetycznej opartej na lokalnej biomacie* [w:] K. Heffner, M. Twardzik (red.), *Nowoczesne instrumenty polityki rozwoju lokalnego – zastosowanie i efekty w małych miastach*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”.
- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030* (2011), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Kosiński W. (1981), *Organizacja przestrzenna wypoczynku weekendowego*, PWN, Warszawa.
- Marciniak M. (2010), *Zastosowanie wskaźników krajobrazowych w kompleksowym procesie oceny możliwości przekształceń przestrzeni miejskiej* [w:] P. Lorens, J. Martyniuk-Pęczek (red.), *Zarządzanie rozwojem przestrzennym miast*, seria Miasto – Metropolia – Region, Wydawnictwo Urbanista, Gdańsk.
- Obębalski M. (2014), *Kontrowersje wokół zintegrowanych inwestycji terytorialnych*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 333.
- Pankau F. (red.) (2010), *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego*, Pomorskie Studia Regionalne, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk.

- Partnerska strategia rozwoju powiatu człuchowskiego 2006-2020* (2006), Zarząd Powiatu Człuchowskiego, Człuchów.
- Przewoźniak M. (1991), *Krajobrazowy system interakcyjny strefy nadmorskiej w Polsce*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk.
- Raszka B. (2007), *Kształtowanie przestrzennych systemów ekologicznych w obrębie obszaru metropolitalnego Poznania*, „Przegląd Naukowy. Inżynieria i Kształtowanie Środowiska”, t. 16, nr 1(35).
- Sołtys J. (2008), *Metody planowania strategicznego rozwoju gmin z uwzględnieniem aspektów przestrzennych i rozwoju zrównoważonego*, Monografie, nr 87, Politechnika Gdańska, Gdańsk.
- Strategia rozwoju powiatu chojnickiego do roku 2025* (2014), Chojnice.
- Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2020* (2012), Sejmik Województwa Pomorskiego, Gdańsk.
- Śleszyński P. (2013), *Delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych stolic województw*, „Przegląd Geograficzny”, t. 85, z. 2.
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Dz.U. 2006, nr 227, poz. 1658.
- Walicki A., Rząd-Górnicki B. (1971), *Metoda zagospodarowania obszaru rekreacyjnego na przykładzie Pojezierza Kaszubskiego*, Instytutu Urbanistyki i Architektury, Wojewódzka Pracownia Urbanistyczna w Gdańsku, Warszawa.
- Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* (2013), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Zatorska-Sadurska J. (1993), *Koncepcja metodologiczna analizowania i oceniania przestrzeni przyrodniczej* [w:] J. Kołodziejcki, T. Parteka (red.), *Polski region bałtycki w europejskiej strategii ekorozwoju*, t. I. *Uwarunkowania*, Instytut. Problemów Ekorozwoju Fundacji „Eco-baltic”, Gdańsk.
- [www 1] http://samorząd.pap.pl/depesze/redakcyjne.fundusze_unijne/140615/ZIT-na-Pomorzu-Wladze-regionu-stawiaja-na-rozwoj-malych-miast (dostęp: 25.11.2014).
- [www 2] http://strategia2020.pomorskie.eu/res/strategia2020/ZPT/zpt_parafowanie_160714_final.pdf (dostęp: 2.11.2014).

FUNCTIONAL URBAN AREAS OR COUNTY? PROBLEMS ON WIDER LEVEL THAN COMMUNE AND PLACES OF THEIR SOLVING

Summary: Towns, also small, affect the rural environment considerably by commuting to towns to work and services. So are the so-called daily urban systems. The system links cause that in their development there are problems which range exceeds the boundaries of the communes or the scale appropriate for problem solving exceeds the competences of one municipality. The author analyses these problems and the places of problems solving, by comparing the strategic planning for the development of counties and functional urban areas. The author shows, that the best place to solve some of these problems would be spatial planning of counties, not existing in the present spatial planning in Poland.

Keywords: urban functional area, daily urban system, spatial planning, strategy of county development, integrated territorial investment.